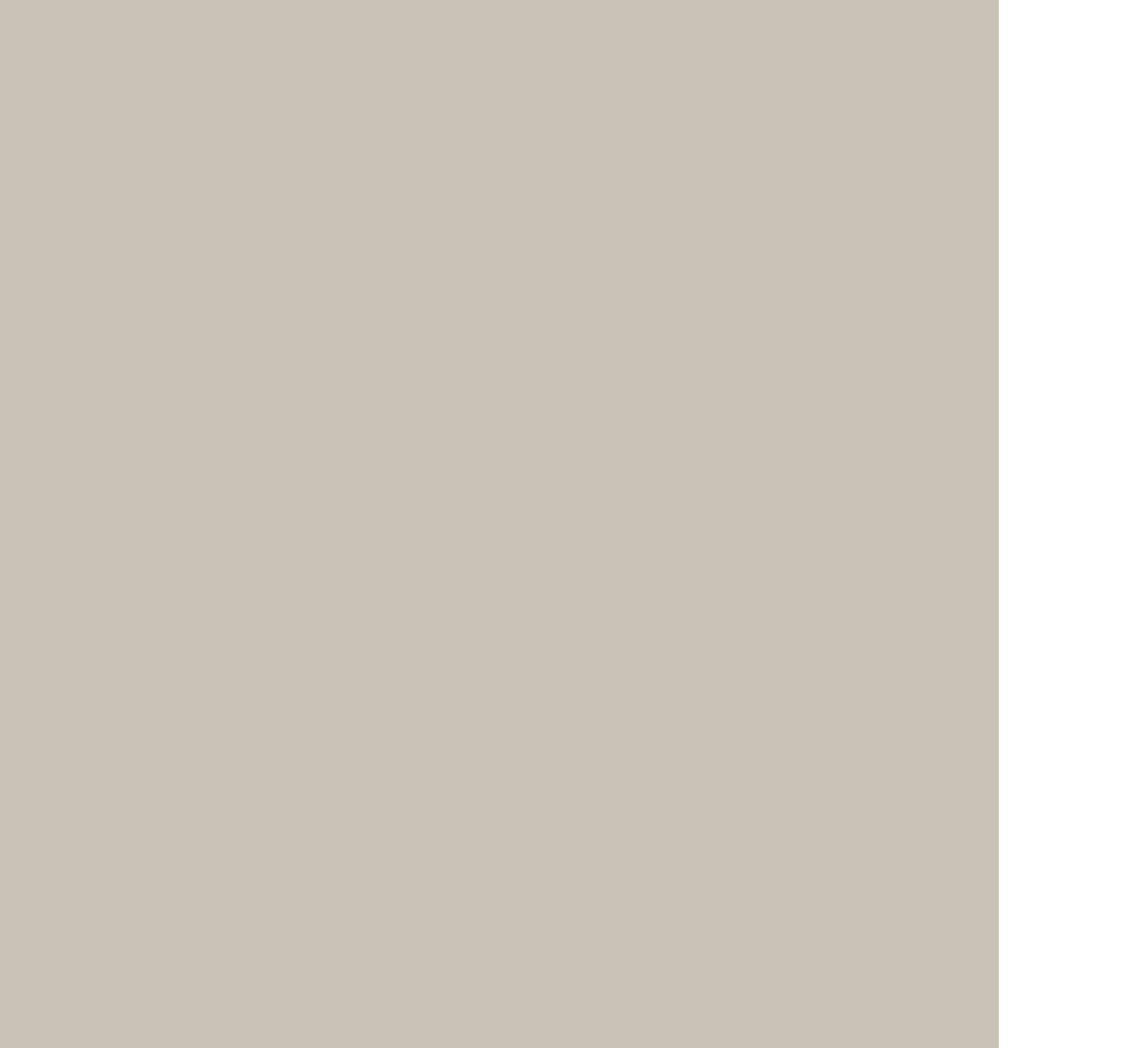

Paco

L'expressió artística a través de la Pintura i la Música

Puig

Catàleg

Edita

Ajuntament de Vila-real. Regidoria de Museus

Textos

José Benlloch Fernández
Alberto Ibáñez Mezquita
Antonio Gascó Sidro
Ferran Olucha Montins
Wenceslao Rambla Zaragoza
Carmela Falomir Ventura

Coordinació

Carmela Falomir Ventura

Traducció i correcció

Regidoria de Normalització Lingüística

Disseny i maquetació

Drip Studios SL

Impressió

Canós Impressors, SL

ISBN

978-84-96843-48-6

Dipòsit Legal

CS-234-2011

© Dels textos: els autors

© De les imatges: els propietaris

© D'aquesta edició: Ajuntament de Vila-real, 2011

Exposició

Paco Puig: L'expressió artística a través de la pintura i la música

Del 3 de setembre al 30 d'octubre de 2011

MUSEU DE LA CIUTAT Casa de Polo

C/ Joan Fuster, 33

12540 Vila-real (Castelló)

Tel. 964 54 72 22

museu@ajvila-real.es

Organització

Ajuntament de Vila-real. Regidoria de Museus

Comissària

Carmela Falomir Ventura

Coordinació tècnica

Carmela Falomir Ventura

Carmen Elena Romero Girona

Direcció de muntatge

Paco Puig i Vicent

Antonio Gascó Sidro

Carmela Falomir Ventura

Transport

Espais d'Art

Muntatge i il·luminació

José Javier Simó Sanchis

Disseny gràfic i retolació

Drip studios SL

Agraïments

A tots aquells que han col·laborat desinteressadament en aquesta exposició.

Paco Puig

L'expressió artística a través de la pintura i la música

Exposició del 3 de setembre al 30 d'octubre de 2011

Ajuntament
de Vila-real
Regidoria de Museus

MUSEU
DE LA CIUTAT
Casa de Polo

Taurodrap

El MUSEU DE LA CIUTAT Casa de Polo, conscient de la importància de potenciar i donar a conèixer l'obra dels artistes que tenim més a prop, ha preparat aquesta exposició sobre el pintor castellonenc Paco Puig.

Artista poc conegut en les nostres terres, la seua obra ens convida a educar la nostra mirada. Una mirada que acabarà sent exquisida en admirar el seu dot artístic, capaç de reflectir amb els pinzells tota una barreja de sentiments i d'instantànies pròpies de la vida. La seua obra mostra a la perfecció la paradoxa psicològica de la humanitat: es viu aterrit per la mort però, alhora, es gaudeix plenament de l'existència. Per això, en la seua obra, es barreja l'alegria i la tristesa, amb unes imatges tràgiques sobre un fons vital, tan pròpies alhora de la seua personalitat: la llum del llevant feliç, aquest *carpe diem* tan valencià, portada al llenç amb un tens i obscur expressionisme.

Ara aquesta exposició ens dona testimoni de la grandesa artística que va dipositar en cada una de les seues pintures. Aquest tresor és el que cal mostrar a tots els vila-realencs perquè, una vegada més, puguem gaudir de l'art i de la seua pròpia visió sobre la vida. L'exposició està al vostre abast, ara tan sols queda gaudir-ne. Esteu tots convidats a aquest contrasentit vital que indaga en l'ànima.

José Benlloch Fernández

Alcalde de Vila-real

Velles al balcó. Ac/t. 100x100 cm

L'exposició organitzada per la Regidoria de Museus per Festes de la Mare de Déu de Gràcia 2011 en la sala d'exposicions temporal del MUSEU DE LA CIUTAT Casa de Polo està dedicada al pintor Paco Puig. Artista carregat amb un ampli bagatge cultural i tasca artística on la pintura i la música conflueixen amb la creativitat.

La llum i l'obscuritat, la contraposició del color i el no-color, la pinzellada continguda amb la pinzellada solta i expressiva, ens aporta uns coneixements pictòrics innats però estudiats, que provoquen en l'espectador sensacions emocionals contraposades.

Aquesta exposició mostra una sèrie de llenços no exposats fins ara. La seua contemplació ens aporta la necessitat de conèixer-los i quasi diríem d'escodrinyar-los per poder descobrir i admirar, si és possible un poc més, un del artistes més reconeguts de la província de Castelló.

Gaudim, doncs, del concepte i de la qualitat plàstica de l'obra de Paco Puig.

Alberto Ibáñez Mezquita

Regidor de Museus

PACO PUIG

Pintor, músic i poeta

Paco Puig, nascut a Castelló el 1934, va començar la seua vocació artística des de ben xicotet. La necessitat que sentia per expressar la seua creativitat, a través de distintes formes, va ser creixent a mesura que anava estudiant. No tan sols la pintura, el seu major reconeixement per part de tots, sinó també la música i els nombrosos guardons que ha rebut al llarg de la seua carrera, ens recorden que Paco Puig navega entre distintes temàtiques i expressions artístiques.

En el Museu de la Ciutat Casa de Polo es presenta una àmplia exposició de la seua pintura. La forma amb què plasma els llenços permet a l'espectador contemplar-los sota una visió contraposada, analitzada fins a l'última pinzellada, i que sap com transmetre'ns els seus sentiments. Les llums i les ombres estan sempre presents en les seues representacions, siguen de la temàtica que siguen. La visió dels objectes il·luminats plenament per una llum, en nombroses ocasions quasi engegadora, des d'una perspectiva que ens mostra el contrapunt de la foscor atorgada pel contrallum, crea ambivalències que ens submergeixen de ple en el que significa la vida per a Paco Puig.

Marines, paisatges, trens, bous, màscares, músics i architectures són temes constants en l'esdevenir de la seua pintura. Temes plens d'investigació, però també d'experiències personals que l'han anat acompanyant al llarg de la seua extensa trajectòria. Impressionista quant als seus tocs de llum, l'estudi continu de la llum en el transcurs del dia incidint en les façanes i els contrastos que varien segons passen les hores o els colors canviant en les estacions de tren. Expressionista en els tocs solts i lliures, en les taques de colors i molt especialment en el negre, que ens infon una passió i una energia inquieta i amb ganes d'eixir del seu inconscient i fer-se present.

La comunicació amb l'espectador és fonamental en tota l'obra de Paco Puig. La seua necessitat d'aconseguir i arribar a l'esperit de qui mira i contempla la seua obra va més enllà de la pintura. La poesia, i molt especialment la música, estan contínuament presents en la seua creativitat. No poden deslligar-se les unes de les altres. Música, poesia

Música per a indigents. Collage/t. 165x122 cm

i pintura, com les arts mateixes que els grecs tant van difondre, són part d'un gran escenari en el qual Paco Puig es maneja de forma inquieta, constant i imaginativa. Són bells els instruments que ens permeten contemplar la bellesa, les ganes de creativitat que encara conserva plenament.

Paco Puig, des de la seua joventut, va estudiar violí i violoncel i va participar en les rondalles que es realitzaven a Castelló. Aquesta vocació musical el va portar a realitzar composicions i a crear música per als poemes de Miquel Perís i Bernat Artola, entre d'altres. La seua música es caracteritza per un sentimentalisme líric, seré, pausat i, per descomptat, contraposat a la passió i a l'energia vital de les seues pintures. Discos com *Ronda de Maig* i *Cançons de la terra i de la mar* formen part del seu bagatge musical. No hem de deixar d'esmentar la seua participació en rondes al maig i al Nadal, en cerimònies litúrgiques, etc.

Homotaure multicolor

El Museu de la Ciutat Casa de Polo serveix com a escenari per a mostrar l'obra d'aquest artista castellonenc. Part de les pintures que es mostren no han sigut mai exposades i, per això, són una nova finestra per a l'espectador. Així *Guinyol*, *Homotaure multicolor*, *Limbe alegre*, *Mascarada davant l'església*, *Màscares de circ*, *Dona amb colom núm. 10*, *Església en blanc*, *Manolas*, *Mules al grau*, *Música per a indigents*, *Pastera en ocre*, *Personatges grotescos*, *Taurodíptic*, són algunes de les pintures que Paco Puig ens presenta. En aquestes continua reflexionant amb la temàtica que el caracteritza de les màscares, les arquitectures o els homotaures, entre d'altres. L'expressivitat és cada vegada més patent, quasi diríem que s'imposa sobre el caràcter impressionista. Taques més grans, línies molt accentuades, l'aspecte quasi matèric de les formes ens traslladen a un món més dur i visceral.

A més, continua la seua evolució en la realització d'obres en distintes tècniques. Així podem observar peces en llenç, en acrílic, en esmalt, en làtex i en estampacions. Paco Puig no deixa mai de tenir la necessitat de continuar investigant, evolucionant i de sorprendre'ns amb cada una de les seues obres. Necessitat de contemplar-les segons en quina matèria les ha realitzat, com es desenvolupen i el seu resultat estètic i tècnic. Tot això és fonamental per a atorgar-los la plasticitat que desitja per a complir, així, la seua funció de comunicar creativitat. Altres pintures són molt conegudes per tots, com *Amsterdam*, *Arlequí roig*, *Fossar a poqueta nit*, *Estació del Grau*, *Músic amb màscares*, *Pastera collage*, etc.

Finalment, cal agrair la col·laboració en aquest catàleg a Ferran Olucha, Antonio Gascó i Wences Rambla, que participen amb una visió molt especial i, no cal dir, d'una forma preciosa en parlar-nos de l'obra de Paco Puig. Visió que ja ens va sorprendre en gran mesura amb la publicació que la Diputació de Castelló va realitzar l'any 2010, en la qual es recull la biografia i un ampli estudi de l'obra d'aquest artista castellonenc. El Museu de la Ciutat Casa de Polo vol, un any més, presentar l'obra d'un dels artistes castellonencs amb més renom i especialment a Vila-real, on no havia exposat fins ara. És hora, per tant, que li retem homenatge a un dels nostres artistes amb més arrelament artístic i cultural.

Carmela Falomir

Tècnica responsable del MUSEU DE LA CIUTAT Casa de Polo de Vila-real.

PACO PUIG

No recorde qui va dir que, quan li demanen a algú unes ratlles per a un catàleg, se sol fer per tres raons: prestigi, maduresa professional i amistat. Evidentment, i molt evidentment, en el cas que ens ocupa no hi ha ni més ni menys que una bona amistat i estima. La qual cosa fa que tal vegada, hom li puga semblar apassionada la nostra opinió.

Però, cal dir que no ho és en absolut. Paco Puig treballa des de fa molts anys, la qual cosa fa que siga posseïdor d'una obra avalada per una ampla trajectòria personal que determina el que tinga un espai propi dintre de la història del nostre art.

I és que Paco -que pertany a una generació que ha hagut de dur a terme el seu treball en un context i sota unes condicions molt distintes de les que actualment defineixen i caracteritzen el món de l'art- des del primer moment va tractar de cercar un llenguatge que l'apropara i integrara en les noves formes d'expressió, que l'allunyara de l'asfixiant mediocritat de concepcions pictòriques reblides d'un academicisme mesquí i d'una comercialització poc imaginativa, però suficients per satisfer les demandes d'aquella llarga postguerra, tancada en allò cultural.

Inconformista enfront de l'establert i convencional, i es mou constantment, però a poc a poc, entre la inquietud i la incertesa, entre la recerca i la troballa, ha sabut crear una obra rotunda i essencialment expressionista, en la qual compromet tota la seua habilitat i tots els seus coneixements per buscar una expressió total en la qual cada composició, cada creació, cada realització forma part d'un col·loqui amb l'espectador.

Tot i que ben bé podrien rastrejar-se en la pintura de Puig diverses etapes orgàniques, visibles en la seua exterioritat per les intencions cromàtiques i temàtiques que les singularitzen -tasca que nosaltres no ens plantejem ara-, l'obra de Puig és un tot homogeni i en ella podem trobar certes tendències pictòriques -un neoimpressionisme, un fauvisme i un expressionisme, que afloren en determinats moments en el seu quefer.

Tanmateix, però, aquestes denominacions -insistim però en això- s'adhereixen més a l'epidermis de la seua pintura que als seus profunds determinismes conceptuals, més reflexius que intuïtius, sense que això desvirtue o minve el llast emocional latent en tota la seua creació artística. El desig de síntesi que trobem en tota la seua obra delata, precisament, les arrels d'aquesta emoció.

I és que el món pictòric de Puig, com podem veure en aquesta exposició -exposició que no és en absolut antològica- s'aferma en dues facetes; la seua preocupació per l'home i el seu contacte amb la terra, amb el paisatge. I ambdós estan tractats amb el mateix sentiment i amb la mateixa tendresa. I sempre amb una visió essencialment expressionista en la qual l'artista explora amb equilibrada senzillesa les possibilitats d'una figuració tradicional que en la seua serenitat pot servir de contrapunt a les tensions més expressives.

Darrere de la barrera

como podem veure en aquesta exposició, ja que la seua obra recent no és mera repetició d'altres etapes. És, més aviat, conseqüència d'una profunda reflexió, producte d'una línia i una trajectòria fermes i coherents, des de les quals, i partint d'una decidida anàlisi, amaga en la seua pintura una radical fidelitat plàstica a ell mateix i als seus orígens artístics, amb la rotunda afirmació d'una voluntat renovada.

Tot açò l'ha portat i el porta a conrear ja des dels seus inicis quatre grans temàtiques que reflecteixen les emocions del pintor i que són el punt bàsic de la seua producció: les platges i les barques varades, aquests fossars de naus, com diria el poeta castellonenc Miquel Peris Segarra; les mascarades -composicions grotesques pròpies de l'Espanya negra, aquest món ocult que sempre l'ha atret-; les tauromàquies -el ritus ancestral, l'enfrontament de l'home i el bou, el joc de la vida-; i les façanes, les arquitectures i les escenes urbanes.

Quatre temàtiques amb una sèrie d'elements recurrents, amb la seua càrrega simbòlica, però també amb la seua realitat substantiva i amb les possibilitats expressives de forma, ubicació, color o força per si mateix, i que expressats anys enrere, continuen vàlids, amb lleus matisos o modificacions.

Però que no són una burda reiteració,

Si de cas, s'ha depurat, s'ha fet més i més exquisit i exigent, avança en la valoració de textures des de la matèria cap a la profunditat del contingut, cap a l'equilibri compositiu, cap a la contenció cromàtica, des d'una radical fidelitat a la poètica del color que li és pròpia.

I això ho podem comprovar copsant algunes de les peces que ací ens presenta, on obres com *Arlequí roig*, *Guinyol*, *Màscares de circ*, *Velles al balcó*, tot i l'explosió de color i la vibració cromàtica d'aquest món de superstició i mascarada, de transgressió tant individual com col·lectiva, que és el carnestoltes i la mascarada, és irònicament ple de malenconia, de tristor, de patetisme i de desolació.

També podem fixar-nos en *Pastera collage* o *Pastera en ocre*, que pertanyen a aquesta temàtica dels fossars de naus conreada des de sempre per Puig, però que ara i amb un predomini de gammes grisenques, de negres i de blancs, i amb el seu manifest comportament expressionista, transforma les barques varades i mortes en pasteres reblides de vida, però que transporten mercaderia humana.

O si més no veiem *Arquitectura blanca-2*, *Arquitectura-1* i *Arquitectura-2*, on eixes façanes d'esglésies que, imaginàries i irreal, es planten davant l'espectador amenaçadores i espectrals, i que ens plantegen també, com el mateix carnestoltes, el dilema entre allò real i allò il·lusori, entre la veritat i la mentida, entre allò lícit i allò il·lícit, són ara més depurades de color i composició i es decanten per ensordides gammes de color i cuidades matisacions grisenques.

Evidentment, com ben bé podem observar en aquestes, les seues últimes obres, l'obra de Puig ha evolucionat en el color, en la lluminositat, en la intensitat, en aspectes estètics per dir-ho així, i també, evidentment, en allò ideològic, ja que Paco, com a artista passional i a través de recerques i agonies, sempre -pinte el que pinte i amb aquesta constància en l'experimentació i renovar-se, i sense negar-se a ell mateix, al seu món i al seu entorn - s'ha caracteritzat per pensar-se fins als fons la pintura.

Tot això li permet, en la serenor dels seus setanta-sis anys, una mirada distinta i asserenada, un discret dubte sobre els resultats i, en conseqüència, un esforç sempre major i una continuïtat en allò inacabat de l'aprenentatge. I d'ací sorgeix la constància a renovar-se.

Ferran Olucha Montins

Director del Museu de Belles Arts de Castelló
Acadèmic de la Real Acadèmia de BBAA de Sant Carles de València

FRANCISCO PUIG, PINTOR

Paco Puig (Castelló, 1934) és un pintor que s'ha enfrontat al llarg de la seua dilatada carrera artística amb diverses temàtiques, de manera que ens ha oferit així tot un ventall variat, versàtil i dinàmic d'imatges plenes d'emoció estètica.

Certament, si fem un repàs a la seua trajectòria podem fixar-nos en tal o tal sèrie amb més deteniment o intensitat, segons ens cride més poderosament l'atenció o ens agrade més i, en conseqüència, veure en quines dates va realitzar unes o altres composicions, rastrejar la seua evolució, comprovar quin material ha sigut el més utilitzat en una època o una altra –aquarel·la, oli, acrílic, gravat, tinta...– i quins han sigut els procediments i les estratègies que li han permés construir les seues imatges d'una forma més o menys texturada, més o menys densa cromàticament, líquescent, aquarel·lada, etc. Una gamma de materials, tècniques i procediments amb què, en definitiva, ha plasmat les seues obres aquest autor castellonenc de manera incansable fins a aconseguir uns bons resultats, dels que sempre ens hem congratulat.

No fa molt vaig escriure sobre la seua sèrie, que m'encanta tant, *Fossar de naus*: el cementiri on van a parar les barques, les embarcacions de diversa tipologia, després de l'incansable i continuat tràfec de la pesca. Temàtica que gira entorn del món de la mar, i en concret al seu objectiu essencial: el dels mitjans creats per l'home per a solcar-la, bé per a portar mercaderies, bé per a pescar, bé per a gaudir simplement amb la navegació.

I així, el fet és que Puig es va fixar en un moment del seu esdevenir artístic en les barques de pesca. Aquelles que veia tragar des de quan, de xicotet, passava l'estiu en una vil·la que els seus pares tenien al Serrallo castellonenc. Paisatge en què també estaven –i ell, Paco, els veia i olia– els estris dels mariners; és a dir, les seues xarxes, caixes de fusta per al peix, varietat de suros i aparells... I tot això amb les protagonistes d'aquells escenaris: les barques mateixes. Barques com a persones o animals paquiderms que cansades, velles, plenes de ferides en el seu fustam –després de cavalcar per les onades i suportar els salnitrosos vents marins– finalment van, esgotades com els elefants, al seu cementiri: *Fossar de naus*.

Un cementiri certament molt peculiar, perquè en ell es queden per sempre varades, objectivades en la seua quietud i apagades ja les funcions a què es van dedicar en cos i ànima, les que en un altre temps van ser incansables naus en el seu navegar. Immòbils, quietes escultòricament, detingudes en el temps, les tipologies que van adoptar a les drassanes el dia del seu naixement:

Fossar en ocre. Ac/ llenç. 130x97cm

formes airoses i gracioses en la seua humilitat, que passejaven la seua bona estampa per la mar amb l'orgull de l'armador de guanyar-se la vida per a ell i la seua tripulació. I que ara se'ns presenten com a motiu pictòric, altament eloqüent i gojosament manipulats, lògicament, per la creativitat de l'artista.

I de la mateixa manera amb què, per la seua *singular* estampa es reconeix una barca, així mateix té la seua màgia el *singular* lloc on reposa, a saber, el de l'atmosfera que les envolta. L'atmosfera en el si de la qual metafòricament batega i flota –mai millor dit– el moviment de les onades que les va balancejar en les seues singladures, el sol ardent de l'estiu o la humitat de l'hivern que van haver de suportar (les barques en els seus costellams, els pescadors que pescaven en elles en les seues carns), o també la boira que les cegava, el pressentiment, en fi, de totes les persones que esperaven el seu retorn al port després de la captura diària.

D'altra banda, no menys interessants són, en la trajectòria plàstica de Puig, les arquitectures de temples, ermites, esglésies, mercats i altres edificacions que ha *construït* mitjançant pinzellades blanques i matèriques, que ha compost segons unes línies de fuga tensionades en els seus perfils i contorns, fins a adquirir la categoria d'éssers vius que no es deixen encasellar ni enquadrar sota el cartabó, l'escaire o el reglet. Per això, les *fàbriques* i façanes dels seus temples i esglésies apareixen una mica girades, desviades, sotmeses a singulars torcements (*Antiga Pescateria, Amsterdam...*). En definitiva, sotmeses a expressives configuracions que exhalen gran energia i força com si foren un grapat de músculs. Són, per tant, arquitectures vives, predisposades dinàmicament a qualsevol canvi com si es tractara d'organismes peculiars.

Arquitectures vives com vives i palpitants apareixen les formes de les seues *Ferrovies*. Pintures per les quals pul·lulen les màquines de tren de diversa grandària i impacte visual: les menudes i entranyables locomotores de *la Panderola* o tramvia de vapor de la Plana, les vetustes locomotores portuàries del Grau, les de major potència que en la seua època anaven a la pedrera a carregar els seus vagons de roques amb què construir l'escullera del port de Castelló.

Tema extraordinari aquest per a aconseguir que fums, vapors, reflexos... foren –han sigut– a través de les veladures i els contrastos cromàtics terreny adobat perquè Puig ens oferira unes imatges potents pel seu significat i seductores per la seua especial aparició fantasmal entre núvols de vapors i madeixes de fums, compta també amb les fermes articulacions fèrries d'èmbols i bieles. Una vegada més, el nostre pintor agafa un tema i li trau tot el suc: li pega la volta, el modula, el transfigura, el presenta d'una i mil maneres fins a donar per resultat una magnífica sèrie més. Sèrie amb obres, recordem, tan impactants com *L'estació del Grau* i *Plataforma giratòria*.

I què podem dir dels aquelarres i les mascarades, amb els seus rostres ara ploraners, ara burlescos. Cares de mirades absortes si no eixerides, de variats gestos i rictus. Conglomerats d'individus, en suma, que respiren màgia per tots els seus porus.

No podem oblidar-nos de les seues tauromàquies, ara ampliades amb nous quadres, com per exemple *Torero amb la seua disfressa*.

Siga com siga, el fet és que una vegada exhibides aquestes pintures i algunes d'altres sèries més, Paco Puig torna sobre els seus passos i de forma renovada escomet més versions d'aquestes. I és així com en aquesta exposició, en el Museu Casa de Polo de Vila-real, Paco no només ens ofereix una recopilació dels seus treballs anteriors, sinó que aporta més composicions, nous enfocaments i desenvolupaments de tota l'àmplia temàtica amb què ens ha acostumat als que el coneixem des de sempre. És a dir, més quadres que poden inserir-se en aquelles línies, camins o sèries en els quals ha treballat al llarg de la seua extensa i fructífera trajectòria. Així doncs, una altra vegada ens sorprenen les seues formes arquitectòniques, ara en forma de *collage*, com és el cas d'*Església en blancs*. També altres escenes més de cementeris navals: *Fossar amb sol*, *Fossar en ocre*... fins a arribar a convertir-se, seguint aquesta estela, en una altra classe de cementeri molt més cruel i actual. I és així com en aquests últims temps les barques, el mar... s'han metamorfosejat en forma de pasteres amb la seua càrrega humana camí d'un destí incert en països estranys; quan no en el destí horrible de la mort per ofegament, aquell terrible final que el destí ofereix a tants il·legals i desesperats homes, dones i xiquets. Només cal veure '*Patera*' en ocre o '*Patera collage*' per a comprovar-ho en la seua plasticitat.

I per si no fóra prou, l'univers icònic de Puig, el seu potent imaginari, s'enriqueix amb més i més aportacions: *Música per a indigents*, *Guinyol*, *Personatges grotescos*, *Manolas*, *Ploraneres*... En resum, una infinitat de composicions de dibuix incisiu, traços resolts, colors atractius –ara gojosos, ara dramàtics–, conceptes clau tancats en el si de les seues imatges, en el seu interior... Figuracions diverses –formes, siluetes, contorns...– que continuen, despleguen, incrementen... el patrimoni artístic de l'autor castellonenc.

Home incansable, Paco que, al seu amor per l'expressió pictòrica, uneix el seu amor i exercici per la musical. A més, he d'assenyalar el seu vessant com a director de la galeria Art Dam en les últimes dècades. I per si no fóra prou, Premi COPE de les arts plàstiques 2011; vaig tenir l'honor de formar part d'aquest jurat recentment.

Moltes són les exposicions, els llocs i països on s'ha pogut contemplar la seua obra. Moltes les persones que ens honrem amb la seua amistat. I encara són molts els quadres que encara li queden per pintar. Espere que aquesta exposició antològica en el Museu Casa de Polo de Vila-real siga, com estic segur, un èxit i que el seu bon treball plàstic continue.

Wenceslao Rambla Zaragoza

Vice-rector de Cultura i Extensió Universitària de la Universitat Jaume I
Catedràtic d'Estètica i Teoria de les Arts

Si entràrem en la complexa personalitat de Paco Puig com a artista, i això implica tant el pintor com el músic, podríem apreciar que hi ha una antítesi curiosa en el seu ésser que contrasta amb la seua personalitat afable. Dos mons contraposats que disputen una batalla constant, es topen gravitant en la seua preocupació: la pau interior i l'alegria de viure, l'amor per la natura i les persones, reflex d'una bondat natural, enfront del dolor, del patiment o de l'existència efímera i caduca que troba en la mort el seu final més desesperant i dramàtic. En aquest sentit caldria dir que Paco Puig és un pintor hispànic genuí, igual que ho van ser el barroc Valdés Leal, l'arravatat Goya, l'expressionista Solana o, en un altre ordre de coses, en el món de la narrativa, el cínic Quevedo o l'esperpèntic Valle Inclán. Tanmateix, aquestes figures imparelles de la pintura o la literatura no preocupen ni poc ni molt l'artista, que fa la seua obra per la seua gana particular, aquesta gana hispànica, també personal, directa, moltes vegades agressiva, d'altres irònica, de vegades enjogassada i farcida de plens contrastos. Aquesta mateixa gana el porta a plasmar uns continguts molt diferents, ben sovint delirants, que són pura vivència imaginativa.

Paco Puig, que és home d'aficions diverses i d'inquietud indiscutible, avança dins del seu estil pictòric, en el qual és fidel als postulats de la seua idea, i qualla una investigació contínua a mesura que es planteja cada llenç dins de la unitat de la seua locució. D'aquesta manera, ha desenvolupat una obra cada vegada més apassionada, més sensitiva, més emocional i més elaborada en la tècnica i en el tractament de la forma i del color. La seua idea de la renovació parteix de la fidelitat permanent al seu llenguatge. Un llenguatge fruit del seu caràcter personal que és com una denominació d'origen genuïna de la seua tasca, característica i intensa com poques.

Val la pena contemplar els seus llenços, en els quals el color contorneja, sinuós, amb rugositats tàctils, fruit d'un propòsit sensorial, que fins i tot porta l'espectador a voler posar els palpissos dels dits sobre la superfície pintada. El propòsit sensorial és inherent a la personalitat emocional i efusiva del pintor, també a la inspiració en els referents de la mateixa natura, dels motius ambientals, paisatgístics, literaris... o excitablement imaginatius.

Els seus tractaments de tipus matèric –insistits, lírics de vegades, turmentats en altres, impregnats de pasta i riquesa cromàtica– arriben, en una exasperació ardorosa, a constituir una trama de base, convertida en un relleu, quasi escultòric, d'irisacions policromes, que constitueix la saturació essencial del dibuix, vigorós i elàstic a un temps. Tot això constitueix una melopea de maridatges en què el color i la seua pròspera textura són vehicles d'un plantejament expressionista, d'alé poètic.

Amsterdam. Oli/l. 162x130cm

Les barques esquelètiques van ser tal vegada, des de l'inici de la seua activitat, el referent més singular dels seus arguments pictòrics, que el van portar a prendre consciència d'un món fantasmagòric, d'un món tràgic en què la idea de la mort i de l'abandó constituïa una llegenda exaltada. D'ací van sorgir els enterraments; els paratges de carrerons solitaris, parits en el crepuscle nocturn per llums dringadisses; les façanes d'esglésies vetustes, que es drecen

en perspectives forçades i conformen arquitectures fantasmals; els contrallums de sol ponent, amb paisatges moradencs de tristesa amarga... i tants i tants temes que, juntament amb les pantomimes carnavalesques o les paranoies taurines, constituïen un llenguatge del món queixós del pesar, l'aflicció i l'abandó i, fins i tot, de la tragicomèdia de la mort, amb pinzellades de mofa i esperpent i amb un accent literari gens menyspreable.

En les seues pintures, entre els arguments significats, el carnestoltes suposa una combinació d'espontaneïtat i al·lucinació, amb la distorsió (tan freqüent en les pintures de paisatges) de l'àmbit exterior, com el decorat més propici per a ubicar els seus aquelarres caricaturescos, en els quals no falta una certa ironia i fins i tot una crítica mordaç d'éssers i situacions, que pot arribar a suposar fins a una certa lliçó moral, amb propòsit de *carpe diem*. I és que la presència de la mort, pròpia de qualsevol exegesi que es faça sobre l'esperpent, com a gènere literari o com a estil pictòric, és un referent fonamental, que compareix en la seua presència macabra com un galimaties decisiu en els quadres de màscares i en les fetilleries que tenen una herència subsidiària d'aquells. També les bruixes van ser motiu argumental per als seus llenços, monotips i dibuixos, moltes vegades realitzats amb colorant de nous

i canviant el pinzell per una punta de canya esmolada, tallada a bisell. És la tècnica ancestral en la ferramenta per a crear l'efecte ancestral en la imatge.

A Puig li agraden les ficcions. S'ha escrit moltes vegades sobre la seua producció sobre el pentagrama i el desig de fer música, tot seguint una pairal tradició castellanenca en les nits primaverals de maig, en què es ronda per places i carrers fins que el sol, en el seu gir diari, torna a resplendir pel llevat mariner. La nit, amb el seu misteri llòbrec, anima el sortilegi de la música. Aquelles músiques ambulants enllacen amb els novel·lescos romanços de cecs, amb les pintures de Goya o les del costumisme dels Mongrell, Pinazo i Segrelles. També amb les

Dona amb colom núm. 10

comparses del carnestoltes presents en les xarangues, divertides i burlesques, de les quals no faltaren exemples en el costumisme vuitcentista castellanenc i que es van prolongar fins ben entrat el segle XX. La màscara, per la seua particularitat tabolejada, s'enllaça pel gust amb el ball i per la gràcia amb la música.

Paco Puig també va entrar en aquella òrbita mítica, literària, visceral i ibèrica del món del bou i ho va fer o ho fa -perquè, de fet, encara continua cultivant el motiu- des d'aquell extrem sòrdid que li dicten les seues pintures, ja referides, d'aquellarres, mascarades, esglésies de façanes espectrals o cementeris de barques. Prova de vida i de mort, com volien Sánchez Dragó o Álvarez de Miranda. Drama d'art, eixarm i mite.

Referència d'un culte arcaic de fertilitat, de fecundació, d'erotisme i al temps de valor tràgic. Bogeria i paradoxa, incongruència i extravagància, literatura i *sandungueria*. De tot això hi ha en la pintura de Puig, amb personatges tan incomprensibles, reals i irreals, convulsius i màgics, com en si mateixos ho són els que componen la fantasia de la festa. Resulta adient la connexió, atés que la citació literària ens porta cap al territori tan hispànic de l'esperpent i de la comèdia bàrbara. No és ociós citar el Cela de *Duarte*, el Lorca del *Romancero* i el Valle Inclán de *Lucas*, encara que si bé la literatura crea un panorama de sensacions, el pintor les defuig, quan en aquestes sensacions s'inclou la tragèdia visceral del patiment.

Doncs bé, l'obra de Puig està en el territori d'una plàstica teatral de sàtira sarcàstica, amb la definició d'uns personatges de carn i ossos que, d'alguna manera, rescata de les toreries posteriors a Goya de Lucas o Alenza, als quals els concedeix una dimensió contemporània pel tret i pel color, però que no deixen de ser molt grotescos. Es diria que és la paròdia el que importa, la narració del gest, de la vivència d'un moment, tant en els que són actors primordials de la festa taurina com en els contempladors.

Hi ha uns vincles profunds que ens porten a l'avantpassat de la *mediterraneïtat*: Minos. L'homotaure. Ironia d'un cert masclisme, en una arena de nit. Pintar-li un somriure negre a l'esqueller amb banyes del Guernica. La *Luna luna* de Lorca també es posa la màscara per a entenebrir el panorama i jugar a coqueta. Ballen els anyils, blaus i castanys, al so d'un pasdoble afònic, mentre es toreja amb un capot crepuscular. El fantasma de la por ha prestat la seua capa a la mort, que no pot reprimir una carcallada en veure els personatges d'aquesta representació pictòrica. Són maliciosament humans i com que el diverteixen, el creador es mostra indulgent i qualla el costumisme d'una pintura irònica en què es percep el drama, però s'ha tancat la porta a la tragèdia... Somriures histriònics, llums amargues i colors de quaresma. La sort suprema dorm la migdiada.

No és anormal, vist el seu estatut carnavalesc, que el nostre artista castellanenc combregue amb la mateixa fe de la disfressa graciosa en l'art de Cuchares, amb ànim crític,

humorístic, alienat, però sempre humà, molt humà, molt de relat de tipus amb autenticitat en els gestos, encara que siguen extravagants i de rostres desvariats.

Espiral d'encens que embriaga. Excel·lents vincles per a una plàstica, sobretot quan es fa amb la força, la gràcia, la desimboltura i l'esperpèntica ironia amb què la treballa Puig. La ironia dels arquetips totèmics, el gest dels tipus de planta castissa.

Unes línies enrere d'aquest text, es parlava d'una tradició, encara feliçment viva a la ciutat de Castelló, com és la de les rondes de serenata els dissabtes de maig. Sens dubte, és un costum novel·lesc molt propi dels països de la Mediterrània, en què les nits primaverals són tèbies i sensorials i motiven la presència trobadoresca de grups musicals, per carrers i places, amb intenció enamorada de do, re, mi, fa, la, si, do.

Fa un poc més de tres dècades, Paco Puig, que havia estudiat música en la seua joventut i significativament la tècnica del violí, en companyia d'altres camarades d'afició semblant, van posar en marxa una agrupació musical, amb aquella apetència rondallera en la qual predominava, sobretot, l'afany de dur a terme una universalització dels temes, encara que en cap moment van abandonar el gust pels motius que dictava el paisanatge. No faltaven, en el temps que va conèixer una plèiade de significativa afició, entre altres conjunts del mateix propòsit, agrupacions (Els Llauradors, Els de la fileta...) que valoraven de manera especial la música tradicional de la geografia local. Però el col·lectiu creat per Paco Puig, en companyia d'altres companys, va eixir al carrer per a interpretar cançons de tipus romàntic popular, en què la inspiració de molts components va crear melodies l'accent mediterrani i centreeuropeu de les quals es va fer, afortunadament, local i paísà.

En el grup, en contra de les habituals rondalles d'instruments de pols i pua, a més d'un solista vocal, abundaven els violins, acompanyats per la melodia de dos acords, l'acompanyament de dues guitarres i el bàcul rítmic d'un contrabaix.

A Puig, la seua vena artística el va instar no sols a la interpretació del violí o més tardanament del violoncel, sinó també a la composició. L'amistat que l'unia al poeta Miquel Peris, les poesies lúgubres del qual el van seduir en ardors pictòrics (en particular, les tràgiques mascarades o el *Fossar de naus*), va ser un referent en el lligam entre el vers i la música. Peris també havia rimat motius costumistes, amorosos, descriptius... I aquests van ser els que van instar l'instint del músic pintor per a compondre cançons de fecunda inspiració melòdica i ritme captivador, que molt prompte es van fer conegudes. En Paco Puig predominava la influència de les músiques populars itàliques, eslaves, alemanyes i també afrolatines: valsos, masurques, napolitanes, tarantel·les, boleros, havaneres, marxes..., quasi sempre adaptades per l'imperi de la lletra al condicionant territorial del seu poble. Després van arribar als seus

Mules al grau. Làtex/tintes. 70x50 cm

ulls els poemes d'un altre autor castellonenc, predecessor de Miquel Peris, com va ser Bernat Artola, els motius literaris del qual també el van captivar i, després, altres literats vernacles o no i així mateix paisans o forans, entre els quals podríem citar el místic renaixentista Sant Joan de la Creu o els contemporanis María Aguilo, destacada escriptora menorquina, o l'exiliat natural de Zamora, León Felipe.

La seua música sempre lírica i sentimental reflecteix un altre univers diferent del de la seua pintura. S'agrada de la melodia en les seues composicions, amb una frescor directa amb il·lustració intensa i amb un alé alhora càlid i fresc i sempre jovial que no és un altre que el postulat de la *mediterraneïtat*. Cançons com *Pols*, *Voldria ser* o la *Salve lledonera* van gaudir de tal grau de reconeixement, que molts altres conjunts castellonencs les van fer seues i les van interpretar, tot portant-les, d'ordinari, en el seu repertori.

El grup va aconseguir, sens dubte, notorietat. Van dur a terme la gravació de dos discos: *Ronda de Maig*, en homenatge a la tradició castellonenca de les serenates d'aquest mes florit, i *Cançons de la terra i de la mar*.

La música del pintor i compositor castellonenc posseeix una fertilitat comunicativa que enllaça amb un estil popular i costumista en el qual els temes més habituals es componen en ritmes i mètriques propis d'una placidesa amable, comunicativa i riallera que resulta captivadora, amb una resposta romàntica. I és que aquest romanticisme vivificant de la seua música és l'altra cara de la moneda de la seua pintura apassionada amb rictus de tragèdia, per més que en aquesta palpite sempre un vitalisme expansiu.

Paco Puig es defineix a si mateix com un músic vocacional, il·lusionat i entusiasta, com d'alguna manera també ho és en la pintura, perquè el nostre home posseeix un temperament romàntic i somiador i una generositat bondadosa, que el porta a participar en nombrosos esdeveniments culturals de diversa índole, pel simple gust de col·laborar-hi. L'exemple de les rondes nadalenques, que interpreten nades pels carrers, a l'estil de les orquestres en els territoris de geografia germànica, podria ser una mostra. La seua generositat desinteressada en les actuacions musicals o facilitant treballs pictòrics per a intervenir en actes solidaris, podria ser una altra referència. Són trets d'un caràcter, que és a més expansiu, plaent i esplèndid, però que guarda en l'interior un inescrutable reducte de misteri que és el que inspira part de la seua pintura significativa, onírica i atziaga. Un reducte en què ni els més pròxims a ell han penetrat, que és medul·lar en el seu ésser i estableix una paradoxa significativa. I és que Puig, com Neruda, recobra en la seua pintura l'expressió eròtica i social alliberadora... pròpia... i lliure d'aquells fantasmes negres i infeliços... que impedién el seu pas a altres dimensions... altres dimensions que són les del seu univers, vital i sincer, intensament relacionat amb la natura i amb els seus semblants.

Antonio Gascó Sidro

Cronista Oficial de la Ciutat de Castelló

Catedràtic Acadèmic de la Real Acadèmia de BBAA de Sant Carles de València i Sant Ferran de Madrid

Personatges grotescos. Ac/ llenç, 130x97 cm

Taurodíptic. Ac/Ilenç. 260x97 cm

Quadrilla preparada. Ac/I. 100x100cm

Torero amb la seua disfressa. Ac/t. 80x80cm

Arlequín roig. Ac/t. 100x100cm

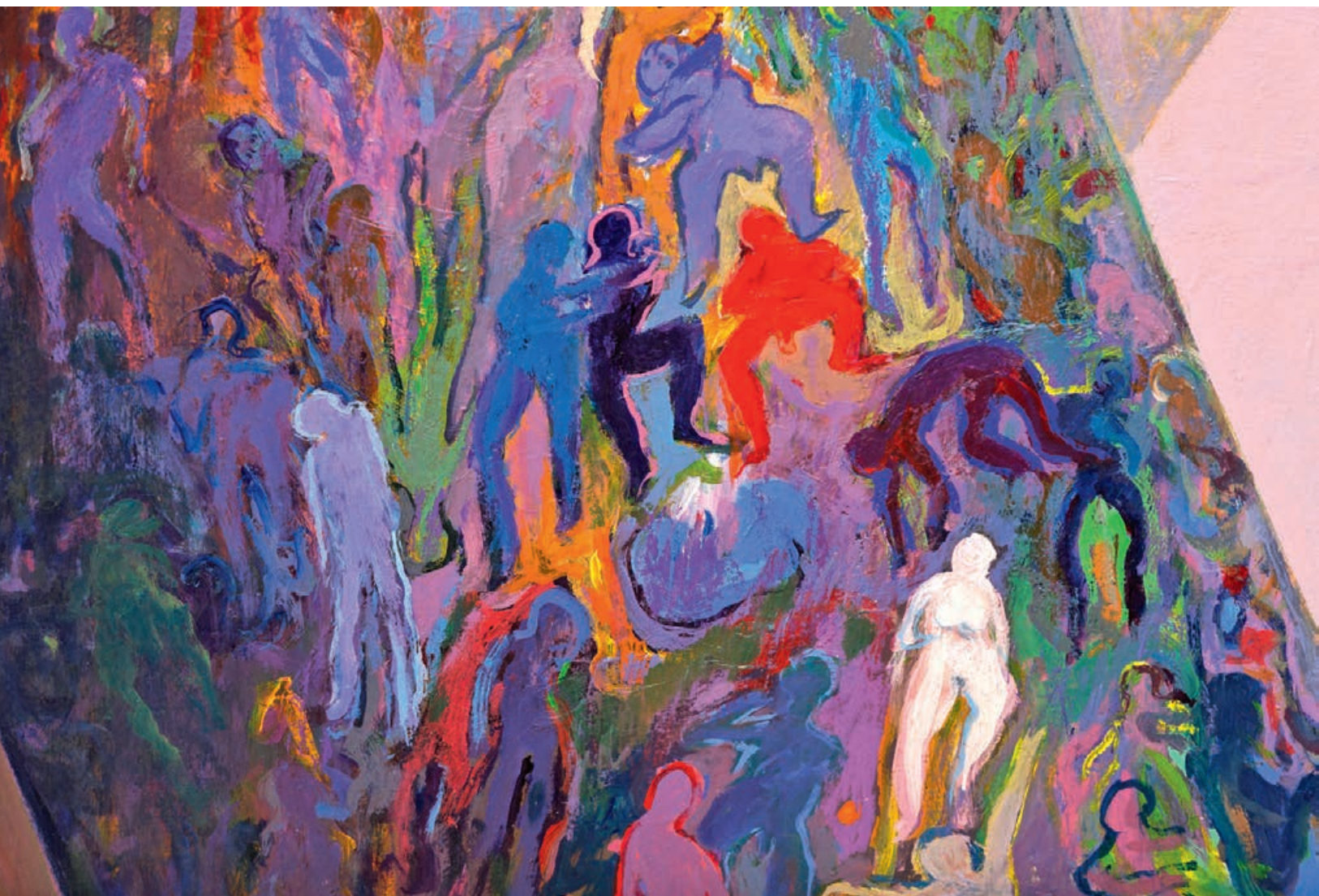
Músics amb màscares. Ac/I. 100x90cm

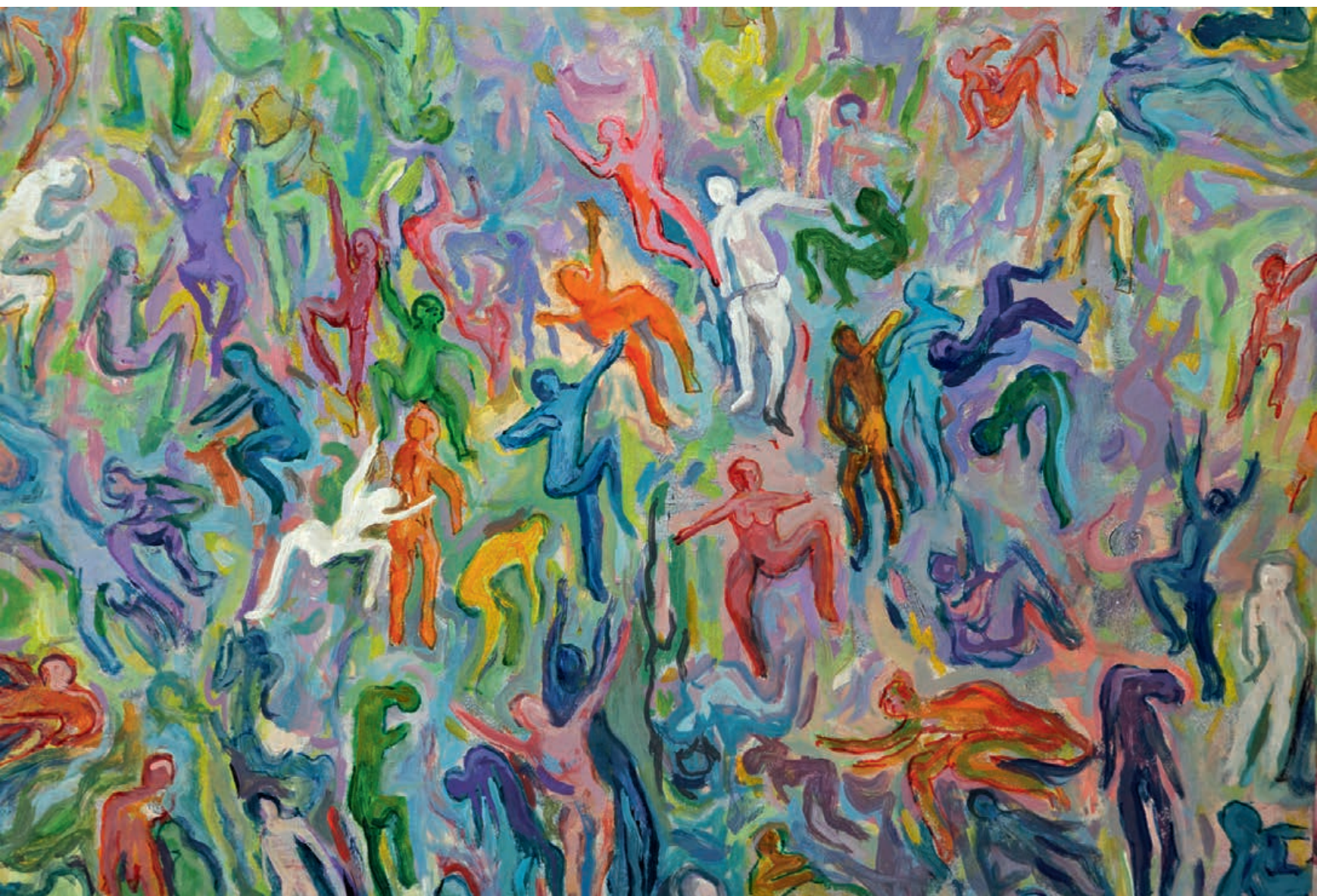
Malson 1. Ac/l. 130x97cm

L'abraçada. Ac/t. 80x80cm

Limbe rombes. Ac/l. 100x81cm

Limbe alegre. Ac/t. 80x80cm

Aquelarre. Oli/l. 162x65cm

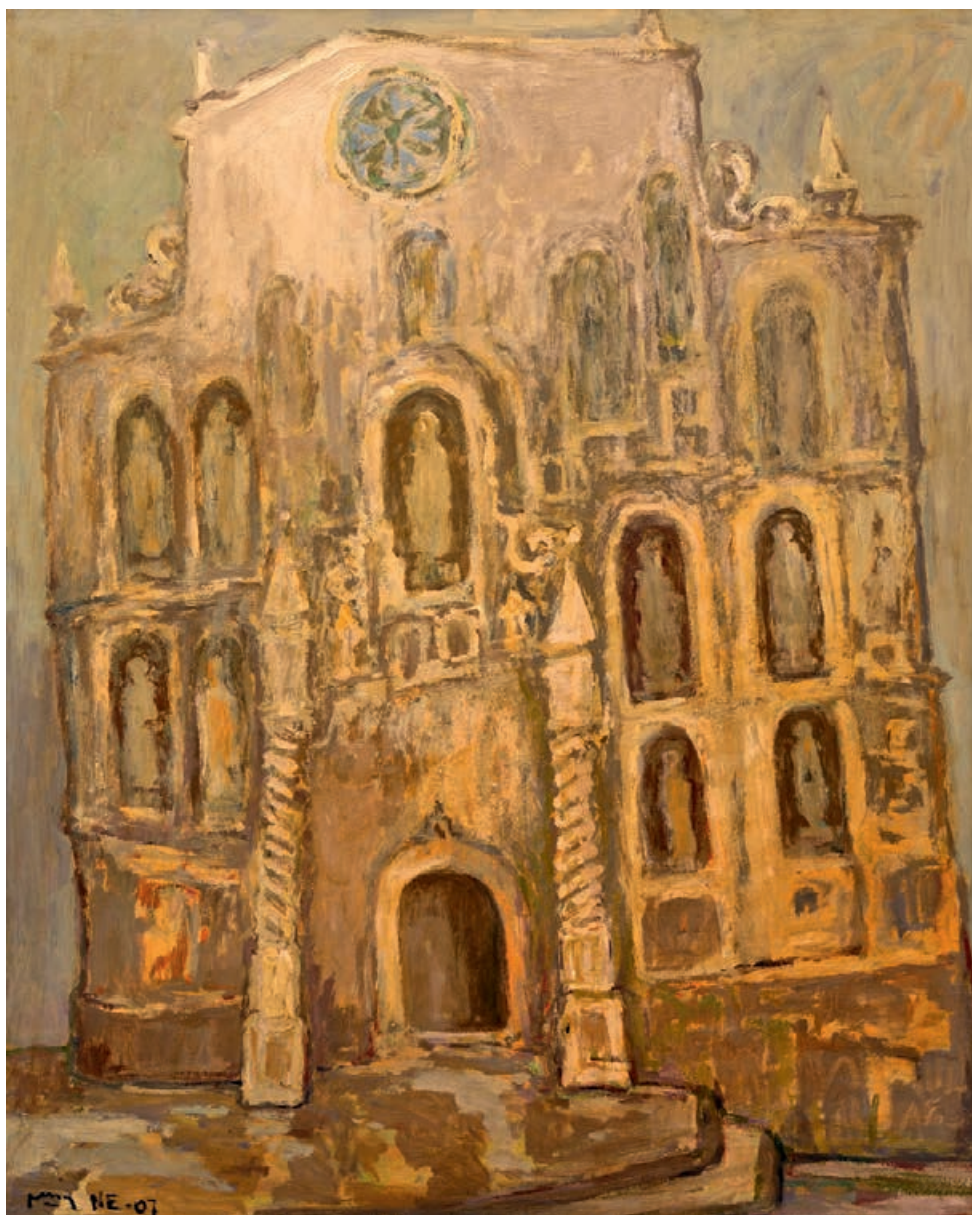

Mascarada davant l'església. Collage/t. 100x100cm

Ploraneres. Ac/t. 100x100cm

Arquitectura 1. Ac/l. 81x100cm

Festa major. Oli/l. 130x97cm

Arquitectura 2. Ac/l. 81x100cm

Antiga pescateria. Esbós. 70x50cm

Església en blancs 1. Collage/t. 81x100cm

Arquitectura 2. Ac/I. 81x100cm

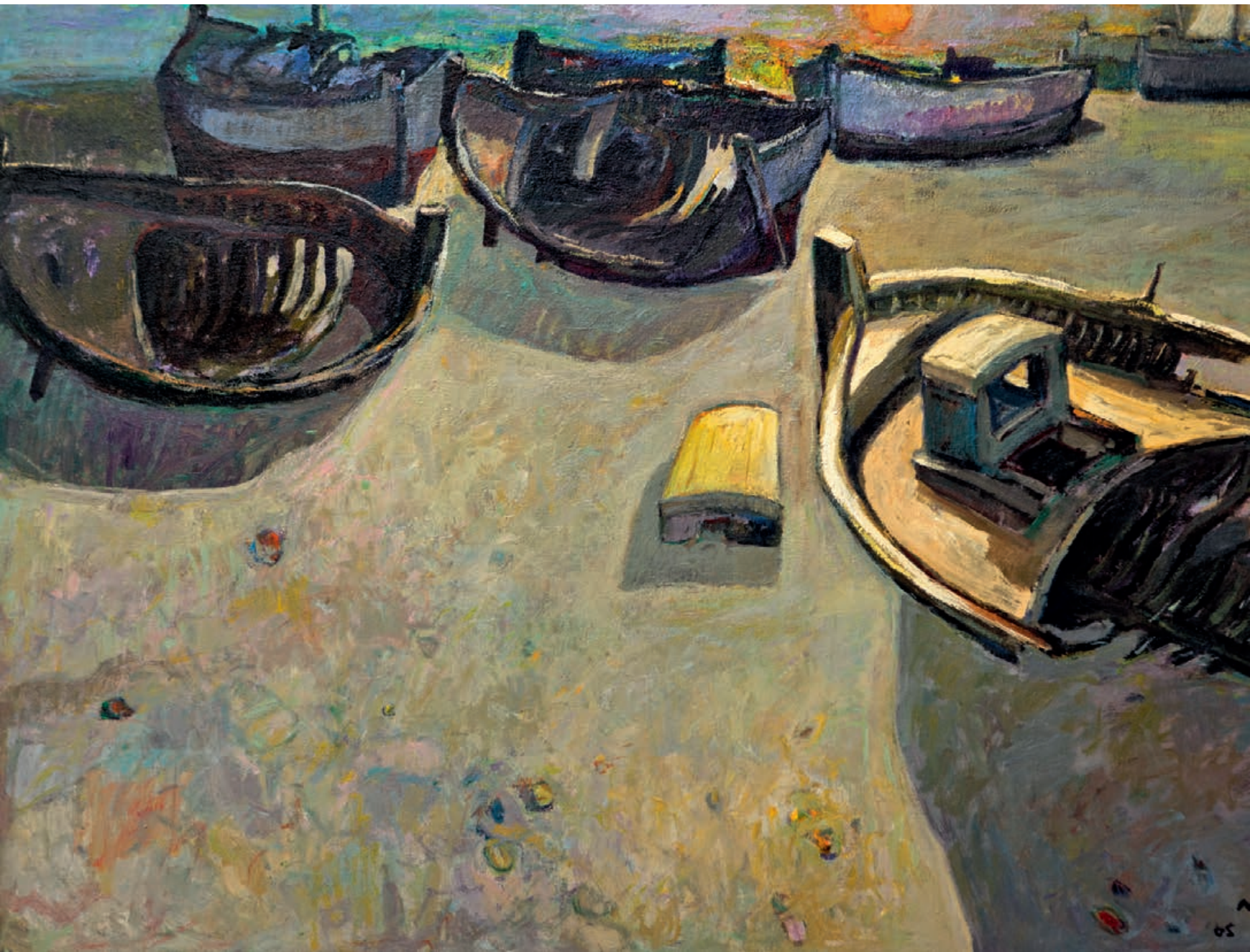
Estació del grau. Oli/l. 130x97cm

Plataforma giratòria. Oli/l. 92x73cm

Mules detail. 130x97cm

Fossar amb sol. Ac/I. 140x115cm

'Patera' en ocre. Ac/ llenç. 130x97cm

'Patera.' Collage/t. 81x65cm

1934 Naix l'autor el 27 de setembre

1950 Castelló. Escola d'Arts i Oficis. Concorre certamen nacional Casa Americana a València amb l'obra *Puente de Brooklyn*

1959 Accésit Caja de Ahorros Castelló. I Saló Pintura Contemporània Diputació Provincial Castelló XIII Saló de Tardor Palma de Mallorca

1964 Fundació Ateneu Castelló amb tretze pintors més

1965 Premi Excel·lentíssim Ajuntament XII Exposició Nacional Sogorb XIII Saló de Tardor Santa Isabel d'Hongria (Belles Arts Sevilla)

1966 Exposició pintors de l'Ateneu. Mostra Galeria Estil de València. Sala Derenzi de Castelló Mostra Real Club de Regates d'Alacant. Galeria Surya de València

1967 Sala Macarrón de Madrid. Comentaris RTVE crític Francisco Prados de la Plaza. Coneix a Juan Bautista Adsuara (escultor). Crítiques en *ABC* i *Pueblo*

1968 Saló de Mayo (Museu d'Art Modern de Barcelona). II Exposició en la sala Macarrón. Galeria Estil València

1969 Sala Zurbarán a Cartagena. Derenzi a Castelló

1970 Galeria d'Esantís de Granada. Galeries espanyoles a Barcelona

1971 Sala Sorolla València

1973 Mostra Valencian Comunitat Artist a San Francisco Museum of Contemporary Hispanic Art (EUA)

1974 Sala La Taguara de Saragossa. Galeria Nonell de Castelló

1975 Sala Pizarro de València. Anastasia Klein Castelló

1977 Sala Gambirinus Saragossa. Calidoscopio Vilafamés. Derenzi Castelló

1978 Inauguració sala Atenea València. Assisteix a la mostra internacional Art 9'78 Basilea, Alemanya. Coneix a Sra. Juana Mordó. A Berna visita el Kungsmuseum on el pintor Paul Klee està molt ben representat. Descobreix l'obra de Zoran Music, pintor austriac que va interpretar el drama de la guerra amb la sèrie *Exterminio*

Taure 1. Ac/I. 162x100cm

1978 Fa entrega dels poemes manuscrits *Cançoner de mort* de Miguel Peris Segarra i il·lustrat per l'autor al senyor alcalde

1980 Il·lustra els poemes *Mascarades i Fossar de naus* en l'obra completa del poeta M. Peris Segarra. Exposició en la Decoradora Alacant. Viatja pel centre d'Europa i visita els museus de París, Roma, Amsterdam i Berna

1981 Galeria Crismon València. Crítiques Rafael Gasset i Carlos Sentis. Sala Nonell Castelló inici del tema *Brujas*

1984 Viatja a Tunísia i Sicília (apunts de viatge)

1986 Estada a París. Visiten museus i apunts de viatge

1989 Mostra itinerant per Mèxic Sis pintors valencians. Fons itinerants Museu d'Art Contemporani de Vilafamés

1998 Monogràfica en Art-Dam sobre el tema *Tauromàquia*

1999 Art Dam. Exposició aquarel·les i tints

2003 Mostra en Trafic d'Art Vilafamés i exposició en L'Antiga Ferreria.

2003 Art-Dam. Mostra amb les temàtiques *Fossar, Arquitectures i Taure*

2005 Retrospectiva 30 anys (1970-2005) a l'Auditori i Palau de Congressos de Castelló Grans formats. Mostra en Galeria Ana Rubio d'Orpesa

2006 Mostra inauguració sala Gòtica Cort-Nova de Sant Mateu. Organitza Excel·lentíssim Ajuntament de la ciutat. Inicia nova etapa (composicions virtuals)

2007 Monogràfica *Tauromàquia* en sala X. Sabio-13 de Sevilla

2007 Mostra NE/07 (grans formats) a l'Auditori i Palau de Congressos de Peníscola

2008 Col·labora en el projecte solidaritat art i color per als campaments sahrauís de Tinduf promocionat per la Universitat Jaume I de Castelló amb l'obra *Siluetta cavall multicolor*

2008 Mostra en Art Dam NE-8 en grans formats (febrer). Comentaris expo Art Dam *Taures i Caycos* per Carlos García Osuna. Revista *Tendencias del Arte y Subastas*. Madrid

2009 Mostra col·lectiva pintors de la galeria Homenatge a Carmen (abril)

2009 Sala Gòtica Cort-Nova (Sant Mateu) 11a Mostra obra recent variada

2009 Presentació en Fira del Llibre de *PACO PUIG, Artista i home, la seua obra*. Edicions de la Diputació Provincial. Textos del catedràtic d'estètica, WENCES RAMBLA; ANTONIO JOSÉ GASCÓ, crític i cronista de la ciutat i FERRAN OLUCHA, director del Museu d'Art Modern de Castelló. Tots ells ACADÈMICS DE LA LLENGUA

2010 Ateneu de Castelló. CONCERT DE GUITARRA *Imatges*, per DAVID ERES, director de l'orquestra JOVENTUTS MUSICALS, inspirada en l'obra pictòrica de PUIG

2011 Mostra MINI-RETRO Ferroviàries i paisatges amb obres dels anys 1970 al 1993

2011 Mostra a PENÍSCOLA CASTELL DEL PAPA LUNA. Amb obra recent i tècniques d'estampació (col·lografia)

2011 Inauguració i presentació del grup artístic AMALGAMA (AAAA) Tres pintors A.M. Llestin, J. Barranco i Paco Puig. Inicia període de diverses col·lectives per territori nacional

2011 ANTOLOGIA EN EL MUSEU DE LA CIUTAT Casa de Polo de Vila-real, setembre/octubre

Han comentat la seua obra:

Ramón Rodríguez Culebras
Manolo Godoy
Wences Rambla Zaragoza
Manuel García Viñolas
Alain Campos Peiral
Antonio J. Gascó Sidro
Rafael Alfaro
Ferran Olucha
Eduardo Bru Celma
Eduardo López Chávarri
Mercedes Hernández
Carlos Sentí
Manuel Real Alarcón
Rafael Gaset
Carlos García Osuna
Luís García de Diego
Vicente Amiguet
Patricia Mir
A. M. Campoy
Francisco Prados de la Plaza
García Bandrés
Tomás Escuder Palau

Obra en:

Autoritat portuària
Casino Antic de Castelló
Ruralcaixa. Entitat bancària
Museu d'Art Contemporani de Vilafamés
Bancaixa-Castelló
Diputació Provincial de Castelló
Castelló Cultural
Col·leccions particulars nacionals
Col·leccions particulars en diferents països
Museu Provincial de Belles Arts de Castelló

Manolas. Esmalt/l. 130x97cm

Dona amb coloms en blaus núm. 12

Ajuntament
de Vila-real
Regidoria de Museus

MUSEU
DE LA CIUTAT
Casa de Polo